

תמורה [ב א] :

והוינן בה, דנו בבית המדרש, "הכל", לאתויי מאי? מה באה מילת "הכל", שהיא רבוי, לרבות? והרי גם האנשים וגם הנשים נאמרו במשנה במפורש.

וביאר, ש"הכל" בא לאתויי יורש קרבן מאביו, שמכח ירושתו הוא נחשב לבעל הקרבן, והמרתו נחשבת להמרה. ואם כן, משנתנו היא דלא כרבי יהודה.

דאי כרבי יהודה, האמר: יורש קרבן מאביו אינו ממיר, אינו כבעלים היכול להמיר, ומאותו הטעם יורש אינו סומך על הקרבן בשעת ההקרבה. לפי שלדעת רבי יהודה, אין הירושה חלה על הקרבנות, מפני שהם של הקדש.

ומתרצת הגמרא: האי תנא, ששנה משנת הכל ממירין, סבר לה כוותיה כרבי יהודה בחדא, במה שחייב מלקות לממיר אף שלא עשה מעשה אלא רק דיבר, ופליג עליה על רבי יהודה בחדא, במה שהחשיב את הירוש לבעל הקרבן שהמרתו מועילה.

תנו רבנן: החוסם את הפרה, ודש בה, לוקה. שעבר על לאו "לא תחוסם שור בדישו", ומשלם לבעל הפרה כמה שהיתה הפרה אוכלת אילו לא מנעה. ושיעורו ד' קבין לפרה, וג' קבין לחמור⁽²⁴⁾.

א-צא דתנן, הכל ממירין. לא שאדם רשאי להמיר, שהמקדיש בהמה אינו יכול להחליפה באחרת. אלא שאם המיר, מומר, והועילה החלפתו להתפיס בקדושה את האחרת, אף שמן הראשונה לא הועילה החלפתו להפקיע קדושתה.

וסופג את הארבעים, כי עבר על האיסור "ולא יחליפנו", ואף שכל מעשה החלפתו היה בדיבור, שאמר "זו תחת זו".

הרי למדת, שדיבור נחשב מעשה שלוקים עליו.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: הא מני, המשנה שחייבה את הממיר מלקות, בשיטת מי היא אמורה?

בשיטת רבי יהודה היא, דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.

ומקשה הגמרא: ומי מצית מוקמת לה כרבי יהודה? כיצד תאמר שמשנה זו, רבי יהודה אמר לה?

והא קתני רישא: הכל ממירין, כל שהוא בעל הבהמה הקדושה לקרבן, אחד האנשים ואחד הנשים, ומועילה המרתם להקדיש גם את הבהמה האחרת.

לאחר, יש לו גם זכות ממון שלא ימנעוה מלאכול עד כדי שאם מנעו ממנה צריך השוכר לשלם את הפסד אי אכילתה?

ויש לומר בזה שני אופנים: א. כיון שאסרה התורה לחסום, ממילא המשכיר פרתו לחבירו, יודעים שניהם שיצטרך לאפשר לה לאכול, ועל דעת זה הוא משכיר לו את הפרה, שיאכילנה

24. חוקר הקהילות יעקב: מנין לנו חיוב תשלומים בחוסם פרה בשעת דישה? והרי אין אכילת הפרה בשעת דישה זכות שזיכתה התורה את בעליה שיאכילה בדישתה, שהרי אף כשהבעלים עצמו דש בה אסור לו לחוסמה, ועל כרחך האיסור הוא לצער ולמנוע את הבהמה מלאכול, ומנין לנו לומר, שאם הוא משכירה

שאסרה תורה אתנן, ואפילו בא על אמו, ונתן לה בהמה בתמורה.

ומדוע נאסרה הבהמה שנתן לה? והרי עונשו הוא מיתה, ואינו חייב לתת לה בתמורה כלום, ואף אם יתן לה, אינו אלא מתנה סתם, ולא אתנן תמורת הזנות?

ובהכרח, שבדיני שמים, אף המתחייב מיתה בידי אדם, חייב לשלם.⁽²⁵⁾

רב פפא אמר: אף בית דין כופין את החוסם לשלם, ואין זה נחשב להטלת שני עונשים על מעשה אחד, משום שאת התשלום, כבר משעת משיבה, כששכר את הבהמה מבעליה לדוש בה, איחייב לה במזונותיה. כי הבעלים מסרה לו על דעת שלא יחסמנה.

ואילו מילקא, לא לקי אינו מתחייב מלקות אלא עד שעת חסימה.

והדין שאין מטילים שני עונשים, הוא דוקא

ומקשה הגמרא: והא כל מי שעושה מעשה אחד של איסור שיש להענישו עליו שני עונשים, אינו לוקה ומת, ואינו לוקה ומשלם, לפי שאין מענישים על מעשה איסור אחד שני עונשים.

ואם כן, הלוקה על מה שחסם את הבהמה בדישתה, האיך אפשר לחייבו לשלם לבעליה את ההפסד שבחסימה?!

ומתרצת הגמרא: אמר אביי: הא מני, הברייתא שחייבה את החוסם ללקות ולשלם, רבי מאיר היא, דאמר: לוקה ומשלם.

רבא אמר: אף הלוקה חייב לשלם לצאת ידי שמים, ורק על בית דין נאמר שאינם כופים שני עונשים על מעשה אחד.

וחיוב זה נלמד מדין אתנן, הנותן לזונה טלה בתמורה, אסורה הבהמה להקרבה, שנאמר "לא תביא אתנן זונה", ומכך שלא חילקה התורה ואסרה כל אתנן, משמע

ומשלם שהמלקות הם על החסימה והתשלום הוא על שעת השכירות. ולכאורה מחלוקתם הוא בחקירה הנ"ל שלדברי אביי ורבא החסימה היא המחייבת לשלם כיון שלבעל הבהמה יש זכות שבהמתו תאכל המונע ממנה הרי הוא גוזל את הבעלים והגזילה נעשתה בשעת חסימה נמצא שלוקה ומשלם על החסימה, מה שאין כן רב פפא, הסובר שאין לבעליה זכות שתאכל מן הדישה, אלא רק מחמת שעל דעת זה הוא השכירה, וזה בכלל הסכם שכירותו נמצא שאת התשלומים איננו מתחייב על החסימה אלא מחמת התחייבותו בשעת השכירות.

25. וכתב רש"י, שגם אפשר לתפוס ממנו ממון לשלם את התחייבותו שהרי הוא חייב ממון אלא

בשעת הדישה, ואכילתה נכנסת לכלל הסכם השכירות ביניהם, ואם מנע ממנה לאכול, הרי עליו לשלם מכח הסכם השכירות. ב. היות והתורה חייבה להניחה לאכול, ממילא כשהוא משכירה לאחר מסתבר שנתנה התורה גם לבעליה את הזכות שהשובר חייב להאכילה, והוא תובע את כל מה שמגיע לפרתו. וכיון שאסור לחוסמה, מסתבר שהוא גם תובע וזוכה בזה.

ובסוגיינתנו מבואר, שאביי ורבא סברו שהמשלם על החסימה הרי הוא לוקה ומשלם על מעשה אחד ומשום כך הוצרכו ליישב את הקושיא שהרי אין אדם לוקה ומשלם. אבל רב פפא סובר שחיוב התשלומים חל בשעת השכרתה של הבהמה ואין זה בכלל לוקה

במתחייב את שני העונשים במעשה אחד, ואילו בחוסם, הרי את תשלומיו במזונותיה הוא התחייב בשעת משיכה, ומלקות התחייב בשעת חסימה.

אמר רב פפא: הני מילי, בעו מינאי, דבי, שאלוני מבית מדרשו של רב פפא בר אבא, ופשטי להו לאיסורא, חדא כהלכתא, מעיקר הדין, וחדא דלאו כהלכתא, אלא חומר הוא שהחמרת עליהם.

וכך **בעו מינאי** [שאלוני]: **מהו ללוש את העיסה בחלב, לאוכלה בפני עצמה בלא בשר?**

ופשטי להו לאיסורא, כהלכתא, שמא יבא

לטעות ולאכול את הפת החלבית בבשר. ודבר זה, הוא מעיקר הדין:

דתניא, אין לשיין את העיסה בחלב. ואם לשי, כל הפת כולה אסורה, ואפילו לאוכלה בפני עצמה, מפני הרגל עבירה, שמא ישכח, ויאכלנה עם בשר.

כיוצא בו אמרו: אין טשיין [טחין] **את התנור באליה** [שומן זנב הכבש] מפני הפת שתאפה בו, ותהיה בשרית.

ואם טשי, כל הפת כולה אסורה, ואפילו לאוכלה בפני עצמה בלא חלב, גזירה שמא ישכח ויאכלנה בחלב.

כשלא הענישוהו בפועל בעונש החמור של מלקות או מיתה וכגון בזמן הזה שאין מענישים אבל אם נענש את העונש החמור נפטר לגמרי מהממון ואי אפשר לתפוס ממנו.

והביאור בזה שכשהוא נענש הרי העונש החמור חל על שני חיוביו ועל שתיהם הוא נענש בעונש החמור וכגון לאחר שלקה על איסור החסימה כבר ריצה בעונש המלקות אף על עבירת הגזל שבמעשה והיות וכבר נענש על הגזילה אי אפשר לחייבו גם בתפיסת ממון ממנו, אבל כשאינו נענש בפועל מלקות אלא שהמעשה הוא סוג מעשה חמור שהוא מוזהר עליו בעונש מיתה או מלקות שם הדין הוא רק שהיות והמעשה הוא חמור כל כך אין דנים לו על המעשה הזה אלא את הענין החמור שבו ולא את הענינים הקלים יותר, אבל היות וראוי לחייבו גם את חיוב הממון הקל ולא נתקיים בו שום עונש על עבירת הממון שבמעשה אם יתפוס תועיל לו תפיסתו שהרי ראוי לחייבו אלא שאין בית דין דנים בזה אבל כשיתפוס מעצמו בלא שבית דין ידונו תועיל לו תפיסתו.

שאינ ב"ד עונשים וכופים שני עונשים על מעשה אחד אבל אפשר לתפוס ממנו כנגד מה שהתחייב.

והנה הגורם נזק פטור וחייב לצאת ידי שמים אמנם שם כתבו האחרונים שלא יועיל תפיסה ואף שחייב לשלם את הנזק שנגרם לצאת ידי שמים,

והטעם, היות ששני מיני חיוב לצאת ידי שמים הם:

האחד, באתנו, החוב הוא חוב ממון בדיני אדם שההתחייבות לתת תמורה לזנות ראויה לחייב בידי אדם ואף שמחמת שעונשו חמור אין מחייבים אותו לשלם זהו רק שאין ב"ד כופים על חיוב התשלומים שהוא חייב אבל בעיקרו הוא חייב חיוב גמור בדיני בית דין.

השני, בגרמא בנוזיקין, שאיננו חייב בדיני בית דין ולא נחשב שהוא הזיק אלא כל עיקר החיוב הוא בדיני שמים והוא כחיוב מצוה על המזיק ובוה אי אפשר לתפוס שזה ענינו הפרטי של המזיק בגרמא אם ברצונו לקיים דיני שמים.

ושיטת המהרש"ל שאין דינו של רש"י אלא

הבהמה בשעה שעולה עליה זכר, שמא יבא לידי הרהור. ואפילו בהרבעת מין במינו.

תלמוד לומר "כלאים", שהאיסור הוא דוקא במרביעו עם אינו מינו.

ומוכיח רב אחדבוי בר אמי: לאו [האם לא נלמד], מכלל שהתירה הברייתא אחיזה בבהמה בשעת רביעה דוקא במינו, משמע, דכלאים, אחיזה בבהמה עצמה, נמי לא, אף שאינו מכניס את אבר הזכר ממש אל הנקבה.

ודוחה הגמרא: מאי אחיזה — הכנסה.

ואמאי קרי לה אחיזה? — לישנא מעליא [לשון נקיה].

אמר רב יהודה: מין במינו, מותר להכניס אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת, ואפילו משום פריצותא שמא יבא לידי הרהור ליבא.

ואף ששינינו, לא יסתכל אדם בחמור וחמורה בשעה שהן מזווגין זה עם זה, וכל שכן שאסור לזווגם בידים, כאן, שהבהמות שלו, הדבר שונה.

מאי טעמא? — בעבודתיה טריד [עסוק בעבודתו], ואינו פנוי להרהר.

מתיב רב אחדבוי בר אמי: אילו נאמר "בהמתך לא תרביע", ולא אמר הכתוב דוקא "כלאים", הייתי אומר: לא יאחזו אדם את הבהמה כדי שיעלה עליה זכר.

תלמוד לומר "כלאים", שרק בכלאים אסרה זאת התורה.

ומדייקת הגמרא: כלאים הוא דאסור. הא מין

עד שיסיק את התנור, ויפליט ממנו את בליעת השומן.

ואידך, בעו מינאי [והשניה ששאלו ממני], מהו להכניס בהמות מין ושאינו מינו יחד לדיר?

האם נחשב כמרביעם יחד, שגורם שיבואו זה על זה, ואסור שנאמר "בהמתך לא תרביע כלאים", או אינו אסור אלא במכניס בידיו את אבר הזכר אל הנקבה.

ופשטי להו לאיסורא, כדי שלא יזלזלו באיסור הרבעת כלאים.

ודבר זה הוא דלאו כהלכתא, כי מעיקר הדין מותר.

דאמר שמואל:

א. ובמנאפים, עדים המעידים על המנאפים בבית דין לעונשם, מספיק עד שיראו כדרך המנאפים, השוכבים זה על זה, ואין צריך שיראו הביאה ממש.

ב. ובכלאים, אין איסור הרבעת שני מיני בהמה עד שיכניס אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת. אבל המכניסם יחד לדיר, וגורם להם להרבע יחד, אינו עושה איסור.

ומקשה הגמרא על דינו של שמואל, שאין איסור הרבעת כלאים אלא אם כן מכניס כמכחול בשפופרת:

מתיב רב אחדבוי בר אמי על שמואל מברייתא:

צא-ב דתניא: אילו נאמר "בהמתך לא תרביע", ולא היה מפרש הפסוק שהאיסור להרביע הוא בכלאים, הייתי אומר: לא יאחזו אדם